

Рекомендована д-м фармац. наук, проф. В. В. Трохимчуком
УДК 615.45:615.32]012.07

АНАЛІЗ РИНКУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА ОСНОВІ ЧЕБРЕЦЮ ЗВИЧАЙНОГО

©Н. О. Зарівна, Л. В. Вронська, М. М. Михалків

Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Резюме: наведено результати маркетингових досліджень ринку лікарських засобів на основі чебрецю звичайного, які зареєстровані в Україні. Проведено порівняльний аналіз препаратів за такими характеристиками: країна-виробник, форма випуску, коефіцієнти ліквідності, доступності, адекватності платоспроможності.

Ключові слова: бронхіт, відхаркувальний засіб, маркетингові дослідження.

Вступ. Щороку діагностують 1–1,5 мільйона нових випадків хронічних неспецифічних захворювань легень, із яких 3 500 закінчуються повною інвалідністю, а 2 – 2,9 % призводять до смертельного наслідку. Така картина вказує на необхідність застосування при різних патологіях органів дихання препаратів муколітиків. Відома велика кількість муколітиків рослинного походження, до складу яких входять витяги чи екстракти лікарських рослин, а саме: алтеї лікарської, солодки голої, омани високого, подорожника великого, чебрецю повзучого, евкалипта прутовидного, плюща ланцетовидного, шавлії та інших.

Цінною і недостатньо раціонально застосовуваною, на нашу думку, лікарською рослиною є чебрець звичайний (*Thymus vulgaris*) родини Губоцвіті (*Lamiaceae*). У науковій медицині препарати на основі чебрецю призначають для внутрішнього застосування при бронхітах, запаленні легень, коклюші як відхаркувальний засіб. Зарубіжні виробники виготовляють різноманітні препарати на основі чебрецю звичайного, які представлені різними лікарськими формами (пастилки, таблетки, сиропи, краплі, екстракти), тоді як Україна продовжує виготовляти давно відомий Пертусин. Мета

нашого дослідження проаналізувати український ринок лікарських засобів на основі чебрецю звичайного та визначити потенційну доцільність / недоцільність створення нових ефективних лікарських засобів на основі чебрецю.

Методи дослідження. Статистичні і маркетингові методи досліджень електронних і паперових джерел інформації. Об'єктом роботи була інформація про зареєстровані в Україні муколітичні засоби на основі чебрецю.

Результати й обговорення. Для досягнення поставленої мети ми проводили вивчення кон'юктури вітчизняного ринку лікарських засобів на основі чебрецю звичайного. До показників, що характеризують кон'юктуру, належать пропозиції, товарний асортимент та динаміка цін. Відповідно до міжнародної класифікації АТС, лікарські препарати на основі чебрецю належать до групи препаратів, які стимулюють відхаркування (R-рівень кваліфікації). Інтерес представляють препарати, що за АТС класифікацією містяться в групі R05CA10. На даний час в Україні зареєстровано 17 найменувань лікарських засобів (ЛЗ), які створені на основі чебрецю або до складу яких входять біологічно активні речовини чебрецю (табл. 1).

Таблиця. 1. Зареєстровані в Україні лікарські засоби на основі чебрецю

№ за/п	Назва ЛЗ	Лікарська форма	Склад	Виробник	Країна
1	2	3	4	5	6
1	Бронхіпрет	Краплі для внутрішнього застосування	екстракт рідкий трави чебрецю, настойка з листя плюща	"Bionorica AG"	Німеччина
2	Бронхіпрет	Сироп	екстракти рідкі трави чебрецю і листя плюща	"Bionorica AG"	Німеччина
3	Бронхіпрет	Таблетки, вкриті оболонкою	екстракти сухі трави чебрецю і коренів первоцвіту	"Bionorica AG"	Німеччина
4	Бронхіал з подорожником, чебрецем і вітаміном С	Сироп	рідкі екстракти листя подорожника і чебрецю; аскорбінова кислота, евкалиптова олія, м'ятна олія	"Dr.Muller Pharma"	Чеська Республіка

1	2	3	4	5	6
5	Бронхіал плюс з алтеєм, тим'яном і вітаміном С	Сироп	рідкі екстракти листя і коріння алтеї лікарської та листя тим'яну; вітамін С	"Dr.Muller Pharma"	Чеська Республіка
6	Бронхофіт	Збір	кореневища айру, корені алтеї, квіти липи, квіти бузини чорної, кореневища з коренями оману, квіти нагідок, листя кропиви, листя м'яти холодної, квіти ромашки, корені солодки, трава чебрецю, листя шавлії	ТОВ "Науково-виробнича фармацевтична компанія "Ейм", м. Харків	Україна
7	Бронхофіт	Настойка	біологічно активні речовини з кореневищ айру, коренів алтеї, квіток липи, квіток бузини чорної, кореневищ і коренів оману, квіток нагідок, листя кропиви, листя м'яти перцевої, квіток ромашки, коренів солодки, трави чебрецю плазкого, листя шавлії	ТОВ "Науково-виробнича фармацевтична компанія "Ейм", м. Харків	Україна
8	Бронхофлоркс	Чай лікарський	солодки корені, бузини чорної квітки, чебрецю трава, подорожника великого листя, м'яти перцевої листя	ТОВ "Науково-виробниче фармацевтичне підприємство "Сили природи", м. Харків	Україна
9	Гербіон сироп первоцвіту	Сироп	водні екстракти кореня первоцвіту і трави чебрецю	"KRKA d.d., Novo mesto"	Словенія
10	Евкбал сироп	Сироп	рідкі екстракти подорожника гостролистого і чебрецю	"Esparma GmbH"	Німеччина
11	Краплі від кашлю Др.ТАЙСС	Краплі для внутрішнього застосування	олія анісова, екстракт чебрецю рідкий	"Dr.Theiss Naturwaren GmbH"	Німеччина
12	Пектосол	Екстракт рідкий	корінь дев'ясила, цетрарія ісландська, корінь мильнянки, трава іссопу, трава тим'яну	ВАТ "Фармак", м. Київ	Україна
13	Пертусин	Сироп	рідкий екстракт чебрецю повзучого, калій бромід	Фармацевтичні фабрики, м. Тернопіль, Луганськ, Запоріжжя, Київ, "Біостимулятор", м. Одеса, "Експериментальний завод медичних препаратів Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України", "Ліки Кіровоградщини", „Фітофарм”, м. Артемівськ, „Галичфарм”, м. Львів	Україна
14	Плантіс імуно+плюс	Пастилки	сухі екстракти: полину гіркого, м'яти перцевої, шавлії лікарської, чебрецю звичайного, анісу звичайного, розмарину	"Krauh Pharm d.o.o."	Словенія

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
15	Пульморан	Збір	листя шавлії, корінь алтеї, трава горця пташиного, трава чебрецю, трава кропиви, плоди фенхелю гіркокого, квітки бузини, трава подорожника ланцетного, корінь солодки	"Leros s.r.o."	Чеська Республіка
16	Стоптусин фіто	Сироп	рідкі екстракти чебрецю повзучого, чебрецю звичайного, подорожника	"IVAX Pharmaceuticals" s.r.o.	Чеська Республіка
17	Чебрецю трава	Трава	трава чебрецю – 100%	Фармацевтичні фабрики м. Київ, м. Сімферопіль, "Ліктрави", м. Житомир	Україна

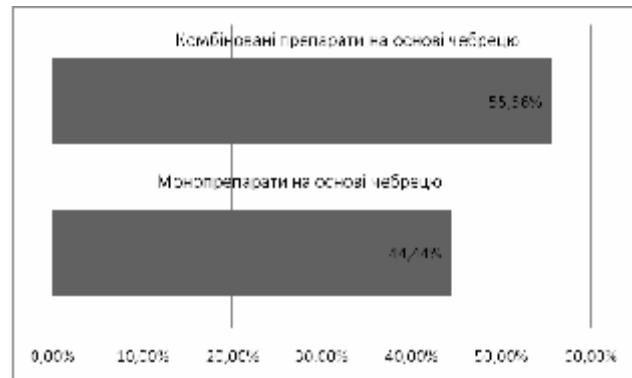
Встановлено, що номенклатура комплексних лікарських препаратів на основі чебрецю нараховує 27 найменувань. Високий попит і рівень конкуренції мають такі препарати, як Стоптусин фіто, Бронхіпрет, Гербіон сироп первоцвіту. Іноземні країни представлені 3 виробниками, зокрема фармацевтичними фірмами Словенії, Німеччини, Чеської Республіки (рис. 1). Потреба в таких препаратах, як Пертусин, трава чебрецю практично повністю забезпечується за рахунок продукції місцевих фармацевтичних фабрик. Великі фабрики і заводи є монополістами вітчизняного сектора фармацевтичного ринку.

Рис. 1. Структуризація ринку лікарських засобів на основі чебрецю звичайного залежно від країни-виробника.

Частка українських виробників щодо іноземних становить 59,26 % проти 40,74 %. Номенклатура імпортованих препаратів якісно відрізняється від вітчизняної. Це пояснюється насамперед впливом факторів загального порядку (більш високі вимоги зарубіжного ринку ліків, досконаліші технології переробки лікарської рослинної сировини (ЛРС) та краще технічне оснащення підприємств). Фармацевтичний ринок іноземних виробників представлений оригінальними препаратами: Стоптусин фіто, Гербіон сироп первоцвіту та іншими.

У переліку зареєстрованих лікарських засобів на основі чебрецю прості препарати становлять меншу частку (рис. 2). Значна кількість монопрепаратів чебрецю (44,44 %) зумовлена повторюваністю пропозицій пертусину і ЛРС чебрецю.

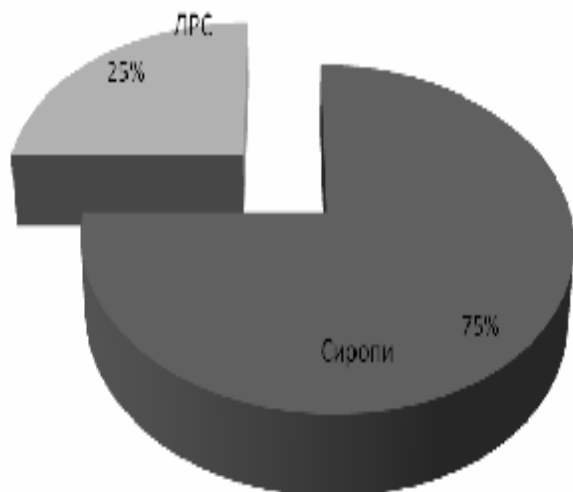

Рис. 2. Аналіз асортименту лікарських засобів на основі чебрецю з позиції кількості інгредієнтів.

Лікарські засоби на основі чебрецю звичайного використовують в різних лікарських формах: краплі, сиропи, таблетки, збори, рідкі екстракти, капсули, настойки та ін. Результати аналізу простих та комбінованих лікарських засобів на основі чебрецю, представлені на рисунках 3 і 4, показують розподіл препаратів за видом лікарської форми з врахуванням кількості пропозицій цієї форми на ринку.

Як видно з рисунка 3, з монопрепаратів чебрецю домінує сироп – 75 % від усіх пропозицій: пертусин пропонують 9 виробників, траву чебрецю – 3.

Серед комбінованих препаратів пропозиції в цілому рідких (сиропи, настойки, краплі, рідкі екстракти) і твердих (таблетки, збори, пастилки) лікарських форм представлені по 66,66 і 33,33 % відповідно (рис. 4). Перші займають значну частку завдяки хорошій біодоступності та розвинутим технологіям отримання рідких екстрактів.

Рис. 3. Аналіз пропозицій лікарських форм монопрепаратів на основі чебрецю на українському ринку.

Рис. 4. Аналіз пропозиції лікарських форм комбінованих препаратів на основі чебрецю на українському ринку.

Перевагою твердих лікарських форм є зручність застосування, вища точність дозування, порівняно з рідкими лікарськими формами, проте їхня пропозиція на ринку вдвічі менша. Серед причин цього домінування рідких лікарських форм чебрецю можна виділити декілька, на нашу думку, визначальних – традиційна технологія переробки трави чебрецю, а саме отримання рідкого екстракту, недостатній рівень розробок технології і технічного забезпечення виробництва сухих екстрактів як з сировини чебрецю, так і з іншої ЛРС, а також – прицільність на застосування у дитячій практиці лікування.

Для визначення попиту на муколітичні засоби на основі трави чебрецю звичайного та виявлення лідера з продажу нами було також проведено усне опитування провізорів аптек міста

Тернополя. Для цього кожному провізору була видана анкета, у якій за п'ятибальною шкалою (5 балів – дуже часто запитують, 4 – часто запитують, 3 – рідко запитують, 2 – дуже рідко запитують, 1 – не запитують) потрібно було визначити попит на ці препарати. На основі даних опитувань встановлено, що найпопулярнішими препаратами за формою випуску є сиропи, далі йдуть краплі, потім збори. Щодо найменувань продукції, то найчастіше клієнти аптек запитують вітчизняний препарат «Пертусин», його ставлять на перше місце провізори усіх аптек, далі за частотою попиту в порядку спадання користуються такі препарати: Пектосол (рідина), Гербіон сироп первоцвіту, Бронхофіт (збір). Інші препарати запитують в аптеках рідше.

Ціна є одним з найважливіших елементів комплексу маркетингу, оскільки вона визначає грошову вартість товару. Ми провели аналіз цінової кон'юнктури лікарських засобів на основі чебрецю звичайного, визначили коефіцієнти ліквідності, доступності та адекватності платоспроможності, використовуючи дані прайс-листів виробників та посередників.

Станом на вересень 2010 року коефіцієнт ліквідності ціни для більшості препаратів відповідає нормі, тобто входить в межі від 0,1 до 1,0. Оскільки збут вітчизняних препаратів на основі чебрецю відбувається в основному дворівневим маркетинговим каналом, то коефіцієнт ліквідності для них не перевищує 0,15-0,5 [2, 3, 5].

Коефіцієнт адекватності платоспроможності характеризується співвідношенням між ціною препарату і платоспроможністю споживача (середня заробітна плата в Тернопільській області станом на 1 вересня становила 1 685 грн за даними Державного комітету статистики). Для проаналізованих препаратів значення коефіцієнта є низьким (до 0,32 %), що показує доступність препаратів даної групи і гарантує в умовах низького платоспроможного попиту населення продаж даних препаратів. Лише Стоптусин фіто і Гербіон сироп первоцвіту мають порівняно високий коефіцієнт адекватності платоспроможності, тобто ці препарати не завжди будуть широко купуватися населенням.

Коефіцієнти доступності препаратів даної групи знаходяться в межах 0,95-1,00, що вказує на доступність цих препаратів споживачеві. Спостерігається розбіжність в препаратах як за ціною, так і за коефіцієнтами ліквідності, доступності, адекватності платоспроможності. Це свідчить про неоднорідність і багатоплановість ринку, а значить – різностороннє охоплення споживчого сегмента [2, 3, 5].

Висновки. При аналізі фармацевтичного ринку препаратів-муколітиків на основі чебре-

цю звичайного встановлено, що, завдяки дублюванню виробництва простих препаратів, лідером серед виробників препаратів даної групи є Україна. Низькі значення коефіцієнтів ліквідності та високі коефіцієнти адекватності платоспро-

можності для комбінованих імпорتنих препаратів вказують на необхідність і перспективність створення вітчизняного лікарського засобу, що буде містити екстракт чебрецю з максимально збереженим складом БАР.

Література

1. Абатуров А. Е. Муколитическая терапия при воспалительных заболеваниях трахеобронхиальной системы у детей // *Medicus amicus*. – 2006. – № 1. – С. 6-7.
2. Громовик Б. П. Фармацевтичний маркетинг: теоретичні та прикладні засади / Громовик Б. П., Гасюк Г. Д., Левицька О. Р. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 464 с.
3. *Компендиум – лекарственные препараты 2009.* / Под. ред. В. Н. Коваленко, А. П. Викторова – К.: МОРИ-

ОН, 2009. – 2254 с.

4. Костромина В. П., Ярошук Л. Б. Рациональная муколитическая терапия в лечении заболеваний органов дыхания // *Терапия*. – 2006. – № 11. – С. 26-32.

5. www.apteka.ua

6. www.provisor.com.ua

7. www.compendium.com.ua

8. www.mozdocs.kiev.ua

АНАЛИЗ РЫНКА ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ НА ОСНОВЕ ЧАБРЕЦА ОБЫКНОВЕННОГО

Н. О. Заривна, Л. В. Вронска, М. Н. Михалкив

Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского

Резюме: в статье приведены результаты маркетинговых исследований рынка лекарственных средств на основе чабреца обыкновенного, которые зарегистрированы в Украине. Проведен сравнительный анализ препаратов по следующим характеристикам: страна-производитель, форма выпуска, коэффициенты ликвидности, доступности, адекватности платежеспособности.

Ключевые слова: бронхит, отхаркивающее средство, маркетинговые исследования.

MARKET ANALYSIS OF MEDICAMENTS ON BASIS OF THYME

N. O. Zarivna, L. V. Vronska, M. M. Mykhalkiv

Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky

Summary: the results of marketing researches of market of medicaments on basis of thyme which are incorporated in Ukraine, are presented in the article. The comparative analysis of preparations has been conducted under such characteristics: country-producer, issue form, liquidity, availability, adequacy of solvency ratios.

Key words: bronchitis, expectorant, marketing researches.